

سرشناسه	پدرام، عبدالرحیم، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی/نگارندگان عبدالرحیم پدرام، عباس جلالی‌وند.
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۱۳۹۲ -
مشخصات ظاهری	ج ۷
شابک	دوره : ۱-۱۲-978-600-6901-12-۱ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۱: ۸-۱۳-978-600-6901-13-۸ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۲: ۵-۱۴-978-600-6901-14-۵ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۳: ۲-۱۵-978-600-6901-15-۲ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۴: ۹-۱۶-978-600-6901-16-۹ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۵: ۶-۱۷-978-600-6901-17-۶ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۶: ۳-۱۸-978-600-6901-18-۳ ؛ ۵۰۰۰۰ ریال: ج ۷: ۰-۱۹-978-600-6901-19-۰
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
مندرجات	ج ۱. آشنایی با آینده‌پژوهی- ج ۲. روش‌شناسی آینده‌پژوهی- ج ۳. روش سناریو- ج ۴. ره‌نگاشت- ج ۵. تحلیل روند- ج ۶. آینده‌پژوهی در سازمان- ج ۷. بصیرت‌های آینده‌پژوهان حرفه‌ای.
موضوع	آینده‌پژوهی
شناسه افزوده	جلالی‌وند، عباس
شناسه افزوده	مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی
سندی کنگره	۱۳۹۲ م/۳۶۷/۱۵۸/۱۵۸
سندی دیوبی	۰۰۳/۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۸۱۴۷۴

مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی

جلد چهارم: ره‌نگاشت

آند صادق پیمان‌خواه

پیاده‌سازی متن: مجتبی بهاری

ویرایش غمیم: رویا هارسلطان

ویرایش ادبی: عباس جلالی‌وند

گرافیک و صفحه‌آرایی: مریم سادات عطایی

ناشر: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی

مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری‌های دفاعی

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

مرکز آینده‌پژوهی در یکنگاه

مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری‌های دفاعی به نخستین و تنها نهاد رسمی در حوزه آینده‌پژوهی ایران می‌باشد، در راستای خلق چشم‌اندازهای الهام‌بخش و باعظمت و تولید نظریه برای تحلیل و بخشیدن به آینده‌ی مطلوب کشور و نیروهای مسلح در تابستان سال ۱۳۸۳ در مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی شکل گرفته است و در نظر دارد با نواندیشی، آینده‌اندیشی، خلق ترویج فرهنگ امید و بیان آن برای گروه‌های مختلف جامعه، نور این فرهنگ را بیش از پیش بر جنبه‌های گوناگون زندگی اجتماعی ملت بتاباند. مرکز

مصمم است از طریق ایجاد و استعلای توان فکری و افزایش فاعلیت و عاملیت سازمان‌ها، نقشی مؤثر در شکل بخشیدن به آینده‌ی بزرگ ایران اسلامی داشته باشد.

نخستین مأموریت مرکز این است که طی یک دوره‌ی زمانی معین خود را به آخرین مرزهای دانش و معرفت آینده‌پژوهی برساند و فراتر از آن، شالوده‌ی آینده‌پژوهی اسلامی-ایرانی را پی بریزد و آن را در سطح کشور اشاعه دهد. همچنان که اغلب فناوری‌های پیشرفته، نیست "دومنظوره" دارند، دانش آینده‌پژوهی نیز دومنظوره است و هر پیشرفت دانشی مرکز در این زمینه، می‌تواند به سود کل جامعه باشد.

خلق چشم‌اندازهای بزرگ و الهام‌بخش از آینده‌ی کشور، به عنوان دومین مأموریت مرکز تعریف شده است. این چشم‌اندازها حکم تصویرهای ذهنی آینده را دارند. خلق دکترین‌ها و راهبردهای نظامی، صنعتی و فناوری‌های بزرگ و دورنگر نیاز به چشم‌اندازهای بزرگ و با عظمت دارد. در چارچوب همین مأموریت است که مرکز آینده‌پژوهی در آینده‌ای نزدیک به پایگاه نراز اول "تصمیم‌سازی راهبردی" در سطح بخش دفاعی و کشور تبدیل خواهد شد.

مرکز آینده‌پژوهی، مأموریت سومی هم دارد: تفریت "فرهنگ امید" که یکی از رسالت‌های فرهنگی آینده‌پژوهی و بعد پژوهش محسوب می‌شود. این امر مولد نیرو و تصویر مثبتی است که این تصویر و نیرو را به لایه‌های زیرین اندیشه مخاطبان خود انتقال می‌دهد تا که وجود تصویرهای نویدبخش از آینده، نشاط اجتماعی را تقویت نموده و برنامه‌های اجرایی را هدایت می‌کند و امیدباوری را ژرفای بیشتری بخشیده و تحولات طبیعی و اجتماعی را در جهت اهداف پایدار توسعه ملی هدایت می‌کند.

پهرست مطالب

مقدمه

تاریخچه‌ی رهنگاشت

رهنگاشت چیست؟

هدف از رهنگاشت چیست؟

انواع رهنگاشت

روش‌های رهنگاشت

عوامل مؤثر بر کیفیت رهنگاشت

نقاط قوت و ضعف رهنگاشت

منابع

۷

۱۰

۱۴

۲۹

۳۱

۳۷

۶۱

۶۴

۶۷

مقدمه

در جهان متلاطم و دائماً در حال تغییر امروز، برنامه‌ریزی، شرط اساسی برای انجام مسئولیت‌ها، تحقق اهداف و حتی ادامه‌ی حیات سازمان‌ها به حساب می‌آید. طی چند دهه اخیر، ابزارهای متنوعی برای تسهیل، تدقیق و تصریح فرایند برنامه‌ریزی، بایش مستمر فعالیت‌ها و سنجش میزان هماهنگی فعالیت‌ها، برنامه‌ها ابداع گردیده است. رهنگاشت^۱ (نقشه‌ی راه) یکی از این روش‌های برنامه‌ریزی است که می‌تواند در حفظ موقعیت رقابتی، کمک کند (خلیل، ۱۳۸۹: ۴۱۵). رهنگاشت را می‌توان، به طور کلی، نقشه‌ای از مسیر رسیدن به هدف دانست. این هدف می‌تواند معرفی محصولی

جدید، توسعه‌ی فناوری نوین، توسعه‌ی یک صنعت، طراحی و اجرای یک سیاست، خلق یک سامانه‌ی جدید و یا هر چیز دیگری باشد. اما از رهنگاشت، بیش از هر موضوع دیگری، برای توسعه‌ی فناوری استفاده شده است. به همین دلیل، گاهی مراد برخی از نویسندگان از رهنگاشت، همان رهنگاشت فناوری است.

بسیاری از مدیران، از اهمیت فناوری در دستیابی به موقعیت رقابتی مطلوب آگاه هستند. در جهان امروز، هزینه و پیچیدگی توسعه‌ی فناوری بیشتر از هر زمان دیگری است. به همین دلیل، مدیریت مؤثر فناوری در سطوح مختلف، نیازمند تصمیم‌گیری‌های حساس درباره‌ی سرمایه‌گذاری منابع محدود است. هنگامی که مشخص نیست در چه زمانی باید روی کدام فناوری‌ها سرمایه‌گذاری کرد، تصمیم‌گیری مناسبی نبود. در چنین موقعیت‌هایی، استفاده از رهنگاشت فناوری سرمایه‌گذار را گشای خواهد بود. رهنگاشت، یکی از بهترین روش‌ها برای هماهنگ کردن عملکرد سازمان با راهبردهای آینده‌گرای آن است.

رهنگاشت در قالب‌های مختلفی ارائه می‌شود. اما رایج‌ترین روش‌ها، از نموداری لایه‌ای استفاده می‌کنند. نمودار لایه‌ای، دست کم از سه لایه‌ی کلی محرک (نیاز اصلی)، نمودار لایه‌ای، استفاده از رهنگاشت و می‌دارد، پاسخگو (فناوری، فرد، سازمان) است که بتواند با به‌کارگیری آن به نیاز پیشگفته پاسخ گفت و منابع سرمایه‌گذاری و ... تشکیل می‌شود. محور افقی رهنگاشت، محور زمان است. این نمودار، رابطه‌ی میان منابع، پاسخگو و محرک را در بستر زمان مشخص می‌کند و نشان می‌دهد که هر بخش سازمان، در هر زمانی، چه کاری را، با کدام منابع و به چه علت انجام خواهد داد. به عبارت دیگر، رهنگاشت، اهداف سازمان را دقیق، راه‌های تحقق

آن‌ها را مشخص و منابع مورد نیاز را تعیین می‌کند. به این ترتیب، فعالیت‌های بخش‌های مختلف سازمان با یکدیگر و نیز با ارزش‌ها، چشم‌انداز و اهداف کلان سازمان هماهنگ می‌شوند. رهنگاشت، به خوبی راهبرد را به عمل پیوند می‌زند و به اعضای سازمان کمک می‌کند جایگاه خود را در مسیر تحقق اهداف راهبردی سازمان شناسایی کنند (کلرک، ۲۰۰۶).

نکته مهمی که باید درباره‌ی رهنگاشت به خاطر سپرد این است که هرچه سازمان‌ها معمولاً به خروجی ابزارهای برنامه‌ریزی علاقه دارند، اما خود را ایند برنامه‌ریزی نیز به اندازه‌ی برنامه مهم است (خلیل، ۸۹: ۱۵۵) در واقع، بسیاری از فواید رهنگاشت، نه در نتیجه، بلکه در فرآیند تدوین آن حاصل می‌شود.

در این نوشتار، پس از معرفی تاریخچه، هدف و انواع رهنگاشت، روش‌های تدوین آن را معرفی خواهیم کرد. تاکنون چند روش برای رهنگاشت پیشنهاد شده است. تفاوت‌هایی که بین این روش‌ها مشاهده می‌شود، چارچوب کلی مشترکی بر همه‌ی آن‌ها حاکم است. همه‌ی روش‌های پیشنهادی تلاش خود را از شناسایی و تدقیق یک مسأله‌ی آینده‌گرا آغاز می‌کنند، سپس تلاش می‌کنند پاسخ‌های ممکن به آن مسأله را شناسایی نمایند. در مرحله‌ی بعد با در نظر گرفتن منابع و قابلیت‌های سازمان، بهترین پاسخ‌ها را با پاسخ ممکن، از نظر خبرگان، برگزیده می‌شود. در نهایت، با بررسی نتایج اجرای رهنگاشت، به‌روزرسانی و اصلاح آن در صورت نیاز کار قرار می‌گیرد.

پس از آشنایی با روش‌های رهنگاشت، عوامل کلیدی اثرگذار بر کیفیت رهنگاشت مورد بحث قرار خواهند گرفت و در واپسین بخش، شرحی از نقاط قوت و ضعف این ابزار ارائه می‌شود.